

Rättigheter för brottsoffer i straffrättsliga förfaranden - Belgien

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [nl](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.
Översättningen till [fr](#) är dock redan färdig.

Som brottsoffer betraktas den som har lidit skada, t.ex. tillfogats kroppsskada eller fått sin egendom skadad eller stulen, till följd av en händelse som enligt inhemsk lagstiftning utgör ett brott. Brottsoffer har vissa rättigheter före, under och efter brottmålsförfarandet.

Brottmålsförfarandet i Belgien är uppdelat i en utrednings- och en rättegångsdel. I de flesta fall leds utredningen av allmänna åklagaren – eller i vissa mer komplicerade fall – av en rannsakningsdomare. Under utredningen samlas bevis in för att fastställa huruvida ett brott har begåtts och av vem.

Efter avslutad utredning avskrivs ärendet eller hänskjuts till domstol för rättegång. Under rättegången prövar domstolen den samlade bevisningen och avgör om den tilltalade är skyldig eller ej. Om den tilltalade befinns vara skyldig kan ett straff utdömas. Domstolen kan dock även befinna att den tilltalade är oskyldig och besluta om frikännande.

Som brottsoffer har man flera rättigheter under alla skeden av brottmålsförfarandet. Den som vill delta mer aktivt i förfarandet kan begära att bli registrerad som **skadelidande part**, eller väcka talan om enskilt anspråk som **civilrättslig part** i brottmål. Under vissa omständigheter kan man initiera ett brottmålsförfarande själv genom att direkt stämma gärningsmannen eller genom att göra en anmälan hos rannsakningsdomaren och samtidigt göra ett yrkande som civilrättslig part. Som civilrättslig part kan man yrka på ersättning från gärningsmannen. Om ett antal villkor har uppfyllts (t.ex. om man fallit offer för ett våldsbrott och skadan inte kan gottgöras av gärningsmannen eller av ett försäkringsbolag) har man rätt till ersättning från staten.

Följande faktablad kommer att vägleda dig genom de olika stadierna i brottmålsförfarandet och ge en överblick över dina rättigheter [under utredningen](#), [under rättegången](#) och [efter rättegången](#). Här finns även mer information om stödet och [as sistans som man har rätt till](#).

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 18/12/2015

1 – MINA RÄTTIGHETER UNDER BROTTsutredningen

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [nl](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.
Översättningen till [fr](#) är dock redan färdig.

[Hur och var anmäler jag ett brott?](#)

[Hur kan jag följa vad myndigheterna gör när jag har anmält ett brott?](#)

[Hur kan jag medverka i brottutredningen?](#)

[Vilka rättigheter har jag som vittne?](#)

[Jag är minderårig. Har jag några ytterligare rättigheter?](#)

Vilken information kan jag få från polisen eller stödorganisationer för brottsoffer under brottsutredningen?

Kan jag få rättshjälp?

Hur kan jag få skydd om jag är i fara?

Vilka tjänster och vilken hjälp kan jag få tillgång till under brottsutredningen?

Finns det möjligheter tillförlikning eller medling mellan gärningsmannen och mig?

Hur fortsätter mitt mål när brottsutredningen är klar?

Kan jag överklaga om mitt ärende läggs ner innan det har nått domstolen?

Jag är utlännings. Hur tillvaratas mina rättigheter och intressen?

Mer information

Hur och var anmäler jag ett brott?

Ett brott kan anmälas till den kommunala polisen, helst i det område där brottet ägde rum. I en nödsituation kan du alltid ringa 112 för att bli kopplad till polisen. Är det inte en nödsituation kan du bege dig till närmaste polisstation. Adresser till polisstationerna finns på [nederländska](#) och [franska](#) på den kommunala polisens webbplats.

Den som är belgisk medborgare eller bosatt i Belgien (t.ex. med permanent uppehållstillstånd i Belgien) kan anmäla vissa lindrigare brott (t.ex. vandalism, snatteri och cykelstölder) online på [nederländska](#), [franska](#) eller [tyska](#). Dessutom kan vem som helst, också turister, anmäla internetrelaterade brott online via en särskild webbplats som finns på [nederländska](#), [franska](#), [tyska](#) och [engelska](#).

Vissa brott kan bara leda till åtal om brottsoffret gör en anmälan (t.ex. ofredande, ärekränkning och förtal).

Brottet behöver inte anmälas omgående, men det ligger i det egna intresset att agera utan dröjsmål så att polisen snarast möjligt får ingående information om fakta och omständigheter rörande brottet och eventuella sak- och personskador som uppstått. Man bör komma ihåg att myndigheterna inte längre kan väcka åtal när en viss tid har förflutit. Denna preskriptionstid anges i lagen och varierar med typ av brott mellan sex månader och upp till femton år.

Polisen kommer att förhöra dig och skriva en officiell rapport. Under förhöret har du flera rättigheter som fortsatt är giltiga om du senare vill lämna ytterligare upplysningar. Oavsett om du förhörs som brottsoffer eller som vittne måste polistjänstemannen före förhöret informera dig om att

- du kan begära att alla frågor och svar ska protokollföras ordagrant,
- du kan begära att en särskild utredningsåtgärd ska vidtas eller att en särskild person ska förhöras,
- din redogörelse kan användas som bevisning i domstolen,
- du kan få en kostnadsfri kopia av förhørsprotokollet. Du måste begära att få kopian i slutet av förhöret. I de flesta fall får du din kopia omedelbart.

Om du talar ett annat språk än det som används under förfarandet, ställer polisen en professionell tolk till förfogande om inte polistjänstemannen kan skriva ner din redogörelse på ditt språk eller ber dig att själv skriva ner redogörelsen på ditt språk.

Din redogörelse kommer att ingå i den officiella rapporten som kan innefatta följande information:

- Namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress.
- Uppgifter om brottet – vem som var inblandad i brottet, var, när och hur det begicks samt vilka följder det har för dig.
- Kontaktuppgifter till eventuella vittnen.
- En beskrivning av inblandade personer, bl.a. längd, kroppsbyggnad och klädsel. Uppgifter om ålder, hårfärg och stil, brytning och särskilda kännetecken såsom vårtor, ärr, tatueringar eller födelsemärken är också mycket användbara.
- Eventuella skador som du har ådragit dig (du kan lämna ett läkarintyg till polisen även flera dagar efter den första anmälan). Du kan också be din läkare skriva ett intyg om att du är arbetsoförmögen,
- eventuella andra saksador (foton på skadorna är mycket användbara).

Du kan också ange om du behöver något slag av praktisk, social, psykologisk eller rättslig hjälp.

Polisen bör bara få kopior av handlingarna eftersom originalen kan behövas senare, t.ex. om man kontaktar sitt försäkringsbolag.

Den som fallit offer för sexuellt våld förhörs när så är möjligt i ett särskilt rum som ger nödvändig avskildhet.

I de flesta fallen sänder polisen den **officiella rapporten** (*proces-verbaal/procès-verbal*) till åklagarmyndigheten (*parket/parquet*). Allmänna åklagaren beslutar huruvida polisen ska inleda en undersökning eller inte. Undersökningen sköts antingen av allmänna åklagaren (*procureur des Konings/procureur du Roi*) (**brottsutredning** (*opsporingsonderzoek/enquête pénale*)) eller i mer komplicerade ärenden, eller när mer inkräktande åtgärder behövs, t.ex. husrannsakan, av en rannsakningsdomare (**rättslig förundersökning** (*gerechtelijk onderzoek/instruction judiciaire*)). I vissa fall kan polisen besluta att göra en utredning på eget initiativ, varefter den sänder en fullständig akt till åklagarmyndigheten för vidare behandling (**polisutredning** (*ambtshalve politieeel onderzoek/enquête policière d'office*)). För ett antal lindrigare brott (t.ex. cykelstölder), och beroende på omständigheterna (exempelvis om några spår inte finns efter gärningsmannen) skriver polisen en **förenklad officiell rapport** (*vereenvoudigd proces-verbaal (VPV)/procès-verbal simplifié*). Denna förenklade officiella rapport arkiveras på polisstationen och vidarebefordras inte till åklagarmyndigheten. Varje månad överlämnas en förteckning upp över alla förenklade officiella rapporter till allmänna åklagaren, varvid denne får kännedom också om ditt ärende. Om ny avgörande information tillkommer (t.ex. om gärningsmannen identifieras) överlämnas den officiella rapporten till allmänna åklagaren och polisen meddelar dig detta.

Hur kan jag följa vad myndigheterna gör när jag har anmält ett brott?

Vid anmälan av ett brott får man en bekräftelse på anmälan. Bekräftelsen innehåller ärendets referensnummer, namnet på den polistjänsteman som tog emot anmälan och kontaktuppgifter till åklagarmyndigheten (som man kan kontakta för att följa upp sin anmälan).

Här anges tydligt om din anmälan kommer att behandlas som en **officiell rapport av standardtyp**, en **polisutredning** eller en **förenklad officiell rapport**.

Hur kan jag medverka i brottsutredningen?

Vid åtal meddelar allmänna åklagaren – om du inte vidtagit andra åtgärder utöver polisanmälan – bara datum, klockslag och plats för domstolsförhandlingen.

Den som vill få information om andra åtgärder som vidtagits med anledning av anmälan har rätt att registrera sig som **skadelidande part** (*benadeelde persoon/personne lésée*). Du kan anmäla dig som skadelidande part, antingen personligen eller via en advokat, till den polistjänsteman som skriver den officiella rapporten, till åklagarmyndighetens kansli, på polisstationen, eller genom att sända ett rekommenderat brev till åklagarmyndighetens kansli. Du får också en mall till en sådan anmälan när tar emot bekräftelsen av att du gjort en anmälan.

Som skadelidande part får man skriftlig information om åklagarens beslut (exempelvis ett beslut att lägga med ärendet och skälen till detta, eller ett beslut att inleda en rättslig förundersökning) och besked om datum för en eventuell förhandling inför en rannsakningsdomstol. Man har också rätt att komplettera akten med alla handlingar som man anser böra finns där. Dessutom har man rätt att få tillgång till akten och få en kopia på den.

Den som vill ha skadestånd eller tillerkännas ytterligare rättigheter måste väcka talan om enskilt anspråk som **civilrättslig part i brottmål**¹ (*burgerlijke partij/partie civile*). Det gör man genom att när som helst under förfarandet personligen eller via sin advokat anmäla detta. Som civilrättslig part kan man begära tillgång till målakten och få en kopia av den, begära ytterligare utredningsåtgärder, göra anspråk på skadestånd, överklaga beslut och bli tillfrågad och informerad angående gärningsmannens fängelsestraff.

Som civilrättslig part i brottmål eller som skadelidande part har man rätt att företrädas av advokat i sina kontakter med myndigheterna. Alla utredningar är konfidentiella i Belgien och man får inte vara närvarande under utredningsarbetet (t.ex. vid förhör med den misstänkte), utom vid brottsrekonstruktioner på brottsplatsen då civilrättsliga parter får närvara.

Du behöver inte själv bevisa vare sig att brottet har begåtts eller förövarens skuld.

Det går inte att få ersättning för förluster eller skador i detta skede av brottmålsförfarandet.

När den officiella rapporten väl vidarebefordrats till åklagarmyndigheten och åtal har väckts går det inte längre att avbryta brottmålsförfarandet. Detta gäller även om brottet bara är åtalbart efter anmälan av brottsoffret, vilket är fallet exempelvis för ofredande.

Vilka rättigheter har jag som vittne?

Under utredningen kommer du sannolikt att förhöras som **vittne** (*getuige/témoin*).

Om du känner dig hotad som vittne kan du (och dina familjemedlemmar och anhöriga) under vissa omständigheter beviljas följande vittnesskyddsåtgärder:

- Råd om förebyggande åtgärder och hjälp med att genomföra dem.
- Förebyggande polispatrullering.
- Inspelning av inkommande och utgående telefonsamtal.
- Hemligt telefonnummer eller mobilnummer för nödsamtal och en skyddad registreringsskylt för bilen.
- Fysiskt skydd.
- Vistelse på annan ort i högst 45 dagar.

I undantagsfall, exempelvis om du fallit offer för eller bevittnat ett brott som begåtts av en brottsorganisation, eller ett mycket grovt brott, t.ex. bortrövande av minderårig eller mord, och de ovanstående åtgärderna inte räcker för att trygga din säkerhet kan specialskyddsåtgärder vidtas. Bl.a. följande:

- Vistelse på annan ort i mer än 45 dagar.
- Byte av identitet.

Du kan begära kompensation för kostnader för resa och logi som du ådragit dig när du medverkat som vittne i en utredning. Du kan också ansöka om halvdagsersättning för förlorad arbetstid. Dessa kostnader betalas av staten, men måste ersättas av den tilltalade om denne befinns skyldig.

Om du har beviljats vittnesskydd eller inte befinner dig i landet kan allmänna åklagaren eller rannsakningsdomaren förhöra dig via videokonferens eller telekonferens.

Jag är minderårig. Har jag några ytterligare rättigheter?

Den som är **under 18 år** och kallas till förhör har följande ytterliga rättigheter:

- Det går bra att ta med en vuxen som den minderåriga själv väljer.
- Förhöret kan äga rum i ett särskilt anpassat rum.

För att du inte ska behöva förhöras flera gånger kan förhöret spelas in eller filmas. Den som är **under 12 år** kan få sitt förhör inspelat på video, men måste informeras om detta på förhand. Den som är **äldre än 12 år** kan bara få sitt förhör inspelat på video efter att ha gett sitt samtycke. Förhören genomförs i ett särskilt utrustat rum.

Vid sexuella övergrepp, prostitution eller pornografibrott börjar preskriptionstiden inte att löpa förrän brottsoffret har fyllt 18 år.

Minderåriga som utsatts för brott hänvisas av polisen till ett särskilt centrum för barn som utsatts för övergrepp.

Du kan också få din identitet skyddad mot publicering i medierna, dvs. det blir förbjudet att publicera eller sprida bilder, teckningar eller annat som kan avslöja din identitet.

Vilken information kan jag få från polisen eller stödorganisationer för brottsoffer under brottsutredningen?

Polisen ger dig information om

- vilket slag av tjänster eller organisationer du kan vända dig till för stöd,
- vilka förfaranden som följer på din anmälan,
- vad som krävs för att få skadestånd.

Informationen kan ges på informationsblad och broschyrer eller muntligen. Broschyrer finns på de tre officiella språken ([nederländska](#), [franska](#) och [tyska](#)). I praktiken kan information också muntligen lämnas på andra språk (t.ex. engelska).

Det är viktigt att veta att man bara får information om vissa händelseförlopp i sitt mål om man registrerat sig som skadelidande part eller har väckt talan om enskilt anspråk som [civilrättslig part i brottmålet](#)¹. Information lämnas i följande fall:

- Allmänna åklagarens beslutar att lägga ner ärendet och skälen till beslutet.
- Allmänna åklagaren beslutar att överlämna ärendet till en rannsakningsdomare för en rättslig förundersökning.
- Åklagaren föreslår en uppgörelse i godo eller föreslår gärningsmannen medling.

- Besked om datum när målet ska upp i domstol.
- Som skadelidande part eller civilrättslig part i förfarandet har man dessutom rätt att begära att få tillgång till akten och få en kopia av den. Denna begäran måste riktas till åklagarmyndigheten eller till rannsakningsdomaren under utredningen.

Du får kopiera akten, men en avgift tas ut för varje kopia (omkring 25–50 cent per kopia). Om ditt ärende behandlas i brottmålsdomstol med jury (*cour d'assises/hof van assisen*) tas ingen avgift ut för kopiorna.

Kan jag få rättshjälp?

För en första vägledning kan du be om **primär rättshjälp** (*juridische eerstelijnsbijstand/aide juridique de première ligne*), där advokater vissa dagar kostnadsfritt ger juridiska råd. Vid behov kan du hänvisas vidare till en specialtjänst eller till specialorganisation. Konsultationen anordnas i domstolsbyggnader, hos fredsdomare (*vredegerecht/justice de paix*), i rättscenter och vissa kommunala förvaltningar m.fl. ställen. Ett rättscenter (*justitiehuis/maison de justice*) finns i varje domkrets (kontaktuppgifter finns på [franska](#) och [nederländska](#)), och man kan också kontakta en av brottsoffertjänsterna.

Den som vill ha mer ingående juridisk rådgivning, rättshjälp och ett juridiskt ombud måste anlita advokat. Beroende på inkomst kan detta vara helt eller delvis kostnadsfritt, via **ytterligare rättshjälp** (*juridische tweedelijnsbijstand/aide juridique de deuxième ligne*). Vissa personer, t.ex. minderåriga eller personer med ett psykiskt funktionshinder, har alltid rätt till kostnadsfritt juridiskt ombud.

För ytterligare rättshjälp vänder man sig till ett rättshjälpskontor (*bureau voor juridische bijstand/bureau d'aide juridique*) (uppgifter på [franska](#) och [nederländska](#)), som finns i alla domstolsbyggnader. Man måste styrka att man antingen hör till en av specialkategorierna eller att man har en låg nettoinkomst. Kontoret godkänner eller avslår inom fjorton dagar ansökan och sänder i det första fallet kontaktuppgifter till den utsedde advokaten. Du kan även fråga en advokat som du själv väljer om han eller hon är villig att arbeta inom ramen för ytterligare rättshjälp. Om advokaten går med på detta kontaktar han eller hon kontoret för din räkning med begäran om att din ansökan ska godkännas.

Den som lever under knappa ekonomiska omständigheter kan i vissa fall ansöka om befrielse från flera proceduravgifter (t.ex. exekutionstjänstemännens avgifter och kostnaden för kopior av bevismaterialet) inom ramen för **rättshjälpen** (*rechtsbijstand/assistance judiciaire*). För denna möjlighet ska man vända sig till rättshjälpskontoret vid den brottmålsavdelning som behandlar målet. Den som redan är civilrättslig part i brottmål kan inte denna ansökan, skriftligen eller muntligen, till den brottmålsavdelning som behandlar målet.

Det är också en god idé att kontrollera om ens försäkringsbrev täcker utgifter för rättegångskostnader. Kontakta ditt försäkringsbolag.

Hur kan jag få skydd om jag är i fara?

Polisen tryggar din omedelbara säkerhet genom att vidta **allmänna säkerhetsåtgärder**. Om du känner dig hotad på grund av det vittnesmål du har lämnat eller avser att lämna och är beredd att bekräfta ditt vittnesmål inför rätten kan **kommittén för vittnesskydd** (*Getuigenbeschermingscommissie/ Commission de protection des témoins*) bevilja dig ytterligare skydd. Om allmänna åklagaren (i en brottsutredning) eller rannsakningsdomaren (i en rättslig förundersökning) anser att du behöver skyddsåtgärder ansöker de om detta hos kommittén för vittnesskydd.

Om du har blivit våldtagen eller utsatts sexuellt ofredande kommer din identitet att skyddas från publicering i medierna. Det är brottsligt att publicera eller sprida foton, teckningar eller andra handlingar som kan avslöja din identitet.

Om du har utsatts för våld i hemmet och är rädd för att återvända hem, ger polisen dig (och dina barn) ett skyddat boende.

Man kan också be polistjänstemannen att inte ange kontaktuppgifter i den **officiella rapporten**, även om man bör komma ihåg att polisen är tvungen lämna ut dessa uppgifter till åklagarmyndigheten på begäran.

Bara om du eller någon dig närstående person befinner sig i stor fara med anledning av att ett vittnesmål har lämnats kan rannsakningsdomaren bevilja dig **fullständig eller partiell anonymitet** (polisen har inga befogenheter på detta område). Rannsakningsdomaren beviljar ofta anonymitet på eget initiativ, men du kan också begära att så ska ske. Om rannsakningsdomaren avslår din begäran kan du inte överklaga beslutet.

Partiell anonymitet innebär att din identitet inte kommer att avslöjas i den officiella versionen av förhöret. Detta är en möjlighet både i brottsutredningar och i rättsliga förundersökningar.

Fullständig anonymitet innebär att din identitet är hemlig under hela det straffrättsliga förfarandet och kan beviljas endast om

- en rättslig förundersökning har inletts av en rannsakningsdomare,

- partiell anonymitet inte räcker för att skydda dig,
- du anser att du genom det vittnesmål du lämnat utsätter dig själv och dina anhöriga för fara och att detta kan få dig att avstå från att vittna,
- brottet har begåtts av en brottsorganisation eller är grovt (t.ex. bortrövande av minderårig eller mord).

Vilka tjänster och vilken hjälp kan jag få tillgång till under brottsutredningen?

Alla anställda vid polisen och rättsliga myndigheter är skyldiga att ge dig nödvändig information och vid behov att hänvisa dig vidare till **specialisttjänster**. Olika specialisttjänster finns som erbjuder hjälp till brottsoffer. Under och till och med efter brottmålsförfarandet kan du begära följande tjänster:

- Polisen tar emot din första anmälan, ger dig praktisk assistans och information, skriver en officiell anmälan och hänvisar dig till lämplig brottsoffertjänst. Om polistjänstemannen inte kan ge dig optimalt stöd (t.ex. vid en kris eller i mycket allvarliga situationer) kan **polisens särskilda enhet för stöd till brottsoffer** (*politionele slachtofferbejegening/assistance policière aux victimes*) ta över och ge nödvändigt stöd.
- **Brottsoffersmottagningarna** (*slachtofferonthaal/accueil des victimes*) vid rättscentren kan lämna specialistinformation om ditt mål. Rättscenter finns i varje domkrets (kontaktuppgifter finns på [franska](#) och på [nederländska](#)). Dessa center kan stödja och assistera dig under hela rättsförfarandet. Om så behövs och beroende på problemet kommer personalen på brottsoffersmottagningen att hänvisa dig vidare till mer specialiserade tjänster. Personalen vid brottsoffersmottagningen kan ge dig stöd under emotionellt svåra perioder under förfarandet, och ge hjälp med att konsultera din akt, assistera dig under domstolsförhandlingarna, hjälpa till med att lämna in bevishandlingar eller ge stöd under rekonstruktionen av brottet. De kan också hjälpa till med att fylla i den särskilda blanketten för brottsoffer som kan användas med avseende på hur straffet ska avtjänas.
- **Brottsoffertjänsterna** (*diensten slachtofferhulp/services d'assistance aux victimes*) ger ytterligare assistans i hanteringen av följderna av brottet: emotionellt och psykologiskt stöd, information (om rättigheter, ersättning för skada, rättegången och tillgängligt rättsligt bistånd) samt hjälp att kontakta olika institutioner (t.ex. försäkringsbolag, polisen, de rättsliga myndigheterna, advokater, sjukhus etc.). Oftast hänvisas man till dessa **tjänster** av polisen eller rättsassistenterna, men man kan också kontakta dem själv.

Tillgången till dessa tjänster är kostnadsfri och helt frivillig.

Den som är offer för människohandel kan få stöd via olika privata specialisttjänster. Samordningen och samarbetet mellan dessa tjänster sköts av [Centrum för lika möjligheter och förebyggande av rasism](#) (*Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding/Centre pour l'Egalité des chances et la lutte contre le racisme*). Flera specialarrangemang komma i fråga vad gäller bostad och arbetstillstånd för den som beviljats skydd i egenskap av [offer för människohandel](#)².

Det går att få medicinsk assistans, eventuellt mot betalning för den som inte har en giltig sjukförsäkring (man kan dock ta med dessa kostnader i sitt yrkande på ersättning). Medborgare i EU:s 27 medlemsstater samt i Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz kan använda det [europeiska sjukförsäkringskortet](#).

Finns det möjligheter till förlikning eller medling mellan gärningsmannen och mig?

Medling är en möjlighet under hela brottmålsförfarandet: i polisskedet (medling hos polisen), hos kommunen (medling i samband med administrativa påföljder), hos åklagarmyndigheten, innan åtalsbeslutet fattas (medling i brottsmål) och efter det att åklagarmyndigheten har beslutat att väcka åtal (reparativ medling). Reparativ medling är också ett alternativ under och efter det att det utdömda straffet avtjänas.

Medling kan tillämpas för alla typer av brott. Allmänna åklagaren, rannsaktionsdomare och domaren vid domstolsförhandlingen måste informera dig om möjligheten till medling. Man kan också själv begära medling.

Medling hos polisen (*politionele schadebemiddeling/médiation policière*) erbjuds vid lindrigare brott (t.ex. klotter, småstölder och vandalism) för att reglera skada på egendom. Denna typ av medling används i polisdistrikten Leuven, Mechelen och Bryssel. Medlingen äger rum innan den officiella rapporten sänds till åklagarmyndigheten. Allmänna åklagaren informeras om resultatet av medlingen och vanligen läggs ärendet ner om en överenskommelse har nåtts.

Medling i samband med administrativa påföljder³ sker innan en administrativ påföljd utdöms. Denna medling är obligatorisk om förövaren är under 16 år. Medlingen är primärt avsedd att ersätta skador och sköts av tjänstemän vid den lokala myndigheten.

Medling i brottmål (*bemiddeling in strafzaken/médiation pénale*) kan de allmänna åklagarna föreslå för brott som kan bestraffas med högst två års fängelse. Denna typ av medling sker före åtalsbeslut och sköts av personal vid ett rättscenter. Som brottsoffer

är medling främst intressant när syftet är att få ersättning för de skador som uppstått. Allmänna åklagaren kan föreslå att en eller flera ytterligare åtgärder ska vidtas i fråga om gärningsmannen (psykologisk behandling eller terapi, utbildning eller andra tjänster). Om en överenskommelse nås mellan gärningsmannen och brottsoffret om ersättning för skadan, och om gärningsmannen åttlytt ytterligare instruktioner som han eller hon har ålagts att följa, läggs åtalet ned (vilket innebär att allmänna åklagaren inte längre kan föra målet till domstol). Om gärningsmannen inte iakttar villkoren kan målet överlämnas till domstol. Medling av detta slag kräver att du samarbetar, och om du inte vill samarbeta återgår ärendet till allmänna åklagaren, som fattar beslut om åtal eller om att ärendet ska avskrivas.

Reparativ medling (*herstelbemiddeling/médiation réparatrice*) sker parallellt med brottmålsförfarandet och ersätter inte detta. De rättsliga myndigheterna är därför fortsatt ansvariga för alla beslut som avser åtalet, straffet och straffets verkställighet. Detta hindrar dig dock inte från att när som helst under förfarandet påbörja medling, dvs. innan målet tas upp i domstolen, under det att saken prövas eller efter det att domstolen har utdömt straffet. Den som direkt påverkas av ett brottmål kan begära medling. Det innebär att inte bara brottsoffret eller förövaren kan begära medling utan också t.ex. en partner, en familjemedlem eller en anhörig. Reparativ medling sköts av två icke-statliga organisationer, [Suggnomè](#) för Flandern och [Médiate](#) för Vallonien. De har lokala kontor i alla domkretsar. En överenskommelse som uppnåtts efter reparativ medling är konfidentiell och överlämnas till domstolen endast om alla parter samtycker. Domstolens dom måste omnämna den reparativa medlingen, men behöver inte närmare ange innehållet i överenskommelsen.

Medling finns också tillgänglig i **ungdomsmål**, och reparativ medling är möjlig både hos åklagarmyndigheten och hos domstolarnas ungdomsavdelningar. En obligatorisk gruppkonferens (*herstelgericht groepsoverleg (hergo)/concertation restauratrice en groupe*) kan bara bestämmas av en domstols ungdomsavdelning. Domaren förväntas prioritera medlingslösningar (i stället för att döma en förövare som är minderårig) och informera parterna i tvisten om denna möjlighet. Om den reparativa medlingen leder till en överenskommelse mellan brottsoffret och gärningsmannen måste domaren som regel godkänna denna överenskommelse. Åklagaren får inte ändra innehållet i överenskommelsen, men kan vägra att godkänna den om det är uppenbart att dess innehåll medför någon form av fara för den allmänna säkerheten. Medling och gruppkonferenser anordnas av lokala icke-statliga organisationer som arbetar med stöd till ungdomar.

Hur fortsätter mitt mål när brottsutredningen är klar?

Vilka beslut som fattas i slutet av utredningen beror på om det rör sig om en rättslig förundersökning eller en brottsutredning.

I brottsutredningen beslutar allmänna åklagaren att

- lägga ner ärendet,
- föreslå gärningsmannen en **uppgörelse i godo (*minnelijke schikking/résolution à l'aimable*)** – om denne godtar förslaget och ersätter dina skador kommer målet av avslutas,
- föreslå **medling i brottmål (*bemiddeling in strafzaken/médiation dans les affaires pénales*)**
- överföra ärendet till domstol.

Som **skadelidande part eller civilrättslig part i brottmål** informeras du om åklagarens beslut.

Vid en rättslig förundersökning måste rannsaksdomaren överföra akten till domstolens åtalsavdelning (*raadkamer/chambre du conseil*). Förhandlingen i domstolens åtalsavdelning hålls bakom lyckta dörrar: press och allmänhet får inte närvara. Detta innebär att endast du och din advokat får delta, men att anhöriga och vänner inte tillåts närvara. Åtalsavdelningen kan besluta att,

- lägga ned ärendet om den anser att tillräckliga bevis saknas mot den misstänkte eller att inget brott har begåtts,
- hänskjuta ärendet till domstol för rättslig prövning om den anser att bevisningen räcker,
- överföra gärningsmannen till en specialiserad mentalvårdsinstitution om denne är mentalt sjuk eller så allvarigt utvecklingsstörd att han eller hon inte kan kontrollera sina handlingar, i detta fall kan den tilltalade begära att förhandlingen ska vara offentlig,
- förklara målet vilande: åtalsavdelningen kan endast fatta beslut att förklara målet vilande om den misstänkte inte tidigare har dömts till fängelse i mer än sex månader, den fastställer en skyddstillsynsperiod på högst fem år, under vilka den tilltalade måste uppfylla ett antal villkor. Om han eller hon återfaller i brottslighet eller inte uppfyller villkoren under skyddstillsynsperioden kan domstolen besluta att återuppta målet.

Om åtalsavdelningen beslutar att överföra den misstänkte till en mentalvårdsinstitution eller att förklara målet vilande, betraktas detta beslut som likvärdigt med en fullständig dom i en brottmålsdomstol, och den kommer även att pröva dina skadeståndsanspråk.

Som **skadelidande part** eller **civilrättslig part i brottmål**¹ får du information om förhandlingsdatumet. Om ditt ärende överförs till domstolens brottmålsavdelning kan du även få information om förhandlingsdatum.

Kan jag överklaga om mitt ärende läggs ner innan det har nått domstolen?

Det går inte att överklaga ett beslut av åklagaren att lägga ner ärendet. Beroende på fakta och omständigheter och skälen för att lägga ned ärendet kan det fortfarande vara möjligt att göra anspråk på skadestånd i distriktsdomstolens brottmålsavdelning (separat från ett förfarande i tvistemålsavdelningen):

- Om brottet bara är en förseelse (*contravention/overtreding*) eller en överträdelse (*délit/wanbedrijf*) är det möjligt att **stämma gärningsmannen direkt**. Man måste då se till att en exekutionstjänsteman delger gärningsmannen stämningen.
- Man kan också göra en brottsanmälan till rannsakningsdomaren med talan om enskilt anspråk som **civilrättslig part i brottmålet**¹. Domaren är då skyldig att inleda en rättslig förundersökning. För att göra detta måste du uttryckligen till rannsakningsdomaren anmäla dina enskilda anspråk som civilrättslig part i brottmålet. Detta kan ske muntligen eller skriftligen. Rannsakningsdomaren skriver en officiell rapport som bekräftar att du är civilrättslig part i förfarandet. Man bör vara medveten om att rannsakningsdomaren i detta fall kan begära att du ställer en säkerhet för att täcka kostnaderna för förfarandet. Beloppet bestäms av domaren. Man bör vara medveten om att domstolens åtalsavdelning fortfarande i slutet av utredningen kan besluta att inte föra ärendet vidare till åtal om exempelvis tillräckliga bevis saknas mot den misstänkte. Vid rättegången måste du bekräfta din ställning som civilrättslig part i förfarandet.

Du kan inte stämma gärningsmannen eller väcka talan hos rannsakningsdomare om enskilt anspråk som civilrättslig part i brottmål om den skyldige är minderårig.

Som **civilrättslig part i brottmål**¹ kan man överklaga åtalsavdelningens alla beslut, inklusive beslut om att lägga ned åtal till appellationsdomstolens avdelning för fullföljda brottmål (*Kamer van inbeschuldigingstelling/Chambre des mises en accusation*). Man kan inte överklaga det beslut som fattats av avdelningen för fullföljda brottmål, och följaktligen heller inte själv stämna den misstänkte.

Om beslut om skadestånd fattas av åtalsavdelningen (när gärningsmannen överförs till mentalvårdsinstitution eller när målet förklaras vilande) kan du överklaga det skadestånd du tilldömts, men inte brottmålsdomen. Du måste överklaga till domstolens kansli inom femton dagar (eller tre dagar om den misstänkte är häktad). Appellationsdomstolens avdelning för fullföljda brottmål prövar då dina skadeståndsanspråk.

Om du av någon anledning inte deltog i brottmålsförfarandet kan du välja att gå vidare och göra dina anspråk gällande i domstolens tvistemålsavdelning. Denna väg är också öppen om åklagarmyndigheten beslutade att inte gå vidare i ett brottmål. Du gör dina anspråk gällande i tvistemålsavdelningen genom att stämna den person som förorsakat skadan, såvida inte alla parter samtycker till att infinna sig frivilligt. Om ett försäkringsbolag är inblandat (t.ex. efter en trafikolycka) kan du också kalla försäkringsbolaget. Förfarandet i tvistemålsavdelningen skiljer sig i grunden från brottmålsförfaranden. Den som vill göra sitt enskilda anspråk gällande i en domstols tvistemålsavdelning (*burgerlijke rechtbank/tribunal civil*) (t.ex. om du inte deltog i brottmålsförfarandet eller om ditt ärende har lagts ned) måste vara beredd på att bevisa att en olaglig gärning har begåtts. Om brottmålsförfarandet pågår måste domstolens tvistemålsavdelning avvakta avgörandet i brottmålsavdelningen. Tvistemålsavdelningen är bunden av brottmålsavdelningens beslut. Att göra enskilda anspråk gällande i tvistemålsavdelningen medför även kostnader.

Jag är utlänning. Hur tillvaratas mina rättigheter och intressen?

Som utlänning åtnjuter man alla ovanstående rättigheter. Man har även vissa ytterligare rättigheter som underlätta deltagandet i brottmålsförfaranden.

Man har rätt att utan kostnad få en tolk, om man inte talar det officiella språket. Man kan även skriva sin redogörelse själv (eller be en polistjänsteman att skriva redogörelsen på ens modersmål). Om du inte befinner dig i landet kan åklagaren eller rannsakningsdomaren förhöra dig via länk.

Asylsökare har automatiskt rätt att be om kostnadsfritt biträde av advokat inom ramen för reglerna för ytterligare rättshjälp.

Mer information:

- Konstitutionen – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Processlagen – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Straffprocesslagen – på [nederländska](#), [franska](#).

- Polislagen av den 5 augusti 1992 – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Lagen om statlig kompensation av den 1 augusti 1985 – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Lagen om hur ett mål kan förklaras vilande, uppskjutande av ett straffs avtjänande samt skyddstillsyn av den 29 juni 1964 – på [nederländska](#)
- Cirkulär GPI 58 av den 4 maj 2007 om behandlingen av brottsoffer i den integrerade polisstyrkan, strukturerad i två nivåer – på nederländska
- Cirkulär från åklagarkollegiet COL 5/2009 om användning av enhetliga mottagningsbevis för polisanmälan, riktlinjer för polisens hantering av mottagningsbevis och ändring av COL 8/2005, i kraft från och med den 20 december 2012.
- Cirkulär av den 26 september 2008 om införande av multidisciplinärt samarbete i fråga om offer för människohandel och/eller offer för allvarliga former av människosmuggling – på [nederländska](#)
- Cirkulär COL 16/2012 av den 12 november 2012 - Gemensamt cirkulär från justitieministern, inrikesministern och åklagarkollegiet rörande mottagandet av brottsoffer vid åklagarmyndigheter och domstolar
- Cirkulär COL 17/2012 av den 12 november 2012 - Gemensamt cirkulär från justitieministern, inrikesministern och åklagarkollegiet rörande värdig hantering av avlidna, meddelande om dödsfall, värdigt avskedstagande och sanering av brottsplatser i fall där de rättsliga myndigheterna medverkar.
- Cirkulär COL 18/2012 från i december 2012 - Gemensamt cirkulär från justitieministern, inrikesministern och åklagarkollegiet rörande ett temporärt förbud mot tillträde till hemmet vid fall av våld i hemmet
- Kungl. dekret av den 18 december 2003 om villkoren för delvis eller helt kostnadsfri ytterligare rättshjälp, i kraft från och med den 1 januari 2004 på [nederländska](#).
- Kungl. dekret av den 16 maj 2004 om bekämpande av människohandel och människosmuggling – på [nederländska](#)
- Kungl. dekret av den 13 juni 1999 om organiseringen av justitieministeriets avdelnings för rättscenter – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Kungl. dekret av den 28 december 1950 om allmänna regler för rättegångskostnader vid brottmål
- Samarbetsavtal av den 7 april 1998 mellan staten och den flamländska gemenskapen om omhändertagande av brottsoffer – på [nederländska](#)
- Protokollavtal av den 5 juni 2009 mellan staten, den flamländska gemenskapen, den franskspråkiga gemenskapen, kommittén för den franskspråkiga gemenskapen och gemensamma gemenskapskommittén om omhändertagande av brottsoffer - på nederländska och franska
- Protokollavtal av den 5 juni 2009 mellan staten, den franskspråkiga gemenskapen och regionen Vallonien om omhändertagande av brottsoffer – på nederländska och franska
- Protokollavtal av den 5 juni 2009 mellan staten och den tyskspråkiga gemenskapen omhändertagande av brottsoffer – på nederländska, franska och tyska

1. Civilrättslig part i brottmål

Det går att väcka talan om enskilt anspråk med anledning av brott när som helst under brottmålsförfarandet – detta gäller även om man inte har gjort någon polisanmälan. Förutom ett brottsoffers ordinarie rättigheter ger ställningen som civilrättslig part i brottmål även rätt att

begära skadestånd,

få yttra sig i domstolen,

få sina kostnader ersatta i slutet av förfarandet,

begära tolk under rättegången.

om ens civilrättsliga yrkande godkänns och anses välgrundat får man också ett antal rättigheter i brottmålsförfarandet utan att hos domstolens straffverkställighetsavdelning ha ansökt om att erkännas som brottsoffer.

Man kan registrera sig som civilrättslig part i brottmål via en **uttrycklig anmälan** omåklagarmyndigheten redan har inlett förfarandet. Man kan göra detta när som helst under utredningen och rättegången, men inte längre om målet har överklagats vidare. Om det rör sig om en förseelse (contravention/overtreding) eller ett brott (délit/wanbedrijf) kan man göra sina enskilda anspråk gällande hos rannsakningsdomaren, som då är skyldig att inleda en brottsutredning. Kom ihåg att åtalsavdelningen ännu i slutet av utredningen är fri att besluta att tillräckliga bevis saknas för att åtala den misstänkte.

Om du vill få **skadestånd** måste du kunna bevisa den skada du har lidit. Domstolen går igenom din ansökan godtar eller avvisar den sedan.

Som civilrättslig part i brottmål har man rätt att föra saken till appellationsdomstolens avdelning för fullföljda brottmål om brottsutredningen fortfarande pågår ett år efter det att den påbörjades. Denna möjlighet ger indirekt kontroll över utredningens förlopp.

2. Skydd av offer för människohandel

Sedan början av 1990-talet har Belgien erbjudit offer för människohandel möjligheter till uppehållstillstånd. Följande kategorier har rätt till ställning som "offer för människohandel":

Offer för människohandel (dvs. människohandel för olika former av sexuellt utnyttjande, utnyttjande av tiggeri, ekonomiskt utnyttjande, utnyttjande av organ eller påtvingade brottsliga gärningar),

Offer för människosmuggling (dvs. att i vinstsyfte assistera vid illegal immigration) när försvårande omständigheter föreligger.

Offer som utsätts för våld och vars liv är i fara har rätt till denna ställning.

Om du erkänns som offer för människohandel har du rätt till specialarrangemang vad gäller uppehålls- och arbetstillstånd, om du avbryter kontakten med de misstänkta gärningsmännen,

accepterar obligatorisk hjälp från ett godkänt centrum som är specialiserat på att ta emot och hjälpa personer som utsatts för människohandel,

samarbetar med de rättsliga myndigheterna genom att lämna en redogörelse eller göra en anmälan.

3. Administrativa påföljder

Administrativa påföljder bestäms av lokala myndigheter och är något annat än straffrättsliga påföljder. Lokala myndigheter har befogenhet att bestraffa smärre förseelser och olägenheter genom administrativa påföljder (böter, stängning av byggnader eller lokaler, eller indragning av tillstånd eller licenser). Kommunen kan utdöma dessa påföljder för överträdelse av deras förordningar, vissa former av vandalism m.m. Lagföringen är inte direkt avhängig av åklagaren.

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 18/12/2015

2 – MINA RÄTTIGHETER UNDER RÄTTEGÅNGEN

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [nl](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Översättningen till [fr](#) är dock redan färdig.

[Hur kan jag vara delaktig under rättegången?](#)

[Vilka är mina rättigheter som vittne till ett brott?](#)

[Jag är minderårig. Har jag några särskilda rättigheter?](#)

[Kan jag få rättshjälp?](#)

[Vilken hjälp kan jag få om jag känner mig hotad?](#)

[Hur kräver jag skadestånd från den tilltalade och hur ansöker jag om brottskadereparation?](#)

[Finns det en möjlighet att nå en överenskommelse eller inleda en medling mellan mig själv och den tilltalade?](#)

[Jag är en utlänning. Hur är mina rättigheter och mina intressen bevakade?](#)

[Mer information](#)

Hur kan jag vara delaktig under rättegången?

Som skadelidande part eller [civilrättslig part med enskilt anspråk i brottmål](#)¹ (*partie civile/burgerlijke partij*) informeras man skriftligen om dagen för domstolsförhandlingen. Om så ännu inte har skett går det fortfarande i detta skede att väcka talan om enskilt anspråk som civilrättslig part i brottmålet. Man kan göra detta när som helst fram till dess att de sista inlagorna lämnats in. Den som inte har något juridiskt ombud, men vill göra ett enskilt anspråk gällande vid en brottsmålsförhandling, gör på följande sätt:

- Kom i tid.

- Anmäl dig hos domstolstjänstemannen (*huissier de justice/zittingsdeurwachter*) och kontrollera att du befinner dig i rätt rättssal.
- Träd fram när rättens ordföranden ropar upp namnet på den tilltalade som du vill ska betala skadestånd.
- Lämna ditt anspråk till rättens ordförande jämte alla handlingar som styrker skadan.
- Överlämna en kopia av det enskilda anspråket till den tilltalades advokat.
- Behåll originalhandlingarna själv.
- Rättens ordförande kan be om ytterligare information, och antecknar därefter formellt skadeståndanspråket.

Domstolsförhandlingarna är som regel offentliga. Detta innebär att alla över 14 år kan närvara vid en rättegång. Dina vänner, grannar och anhöriga, journalister och alla övriga intresserade kan därför sitta med i rättsalen. Endast i undantagsfall (t.ex. brott av sexuell karaktär) sker förhandlingen bakom lyckta dörrar. Detta innebär att allmänheten och medierna inte närvarar i rättssalen. Man kan be domaren att hålla förhandlingen bakom lyckta dörrar. Lagen tillåter uttryckligen detta för offer för vissa typer av brott av sexuell karaktär, exempelvis våldtäkt och sexuellt ofredande. Domaren kan också bestämma att förhandlingen ska hållas bakom lyckta dörrar för att skydda minderåriga eller parternas integritet. En meddelad dom är dock alltid offentlig.

Den som vill få skadestånd med anledning av brott (genom ett **enskilt anspråk i brottmål**) måste bevisa skadan. Domaren kommer att bedöma ditt enskilda anspråk i slutet av förfarandet. Du måste företrädas av ett juridiskt ombud under rättegången. Vill du undvika direkt kontakt med den tilltalade kan din advokat företräda dig (det finns ingen möjlighet att neka den tilltalade att närvara i rättssalen). Den enda gång som du måste infinna dig personligen är när du kallas som **vittne**.

Det går inte att föra talan om din sak separat från det allmänna åtalet.

Vilka är mina rättigheter som vittne till ett brott?

Om du lämnade ett vittnesmål under förundersökningen innebär detta inte automatiskt att du kommer att uppmanas att bekräfta vittnesmålet i domstol. Ett undantag är om målet prövas av [en brottmålsdomstol med jury²](#) (*cour d'assises/hof van assisen*).

Om man kallats personligen och har beviljats skyddsåtgärd, eller om man inte befinner sig i landet kan man besvara frågorna via videolänk. Vid behov kan man få sin röst förvrängd och gömma ansiktet.

Som vittne har man rätt till ersättning i form av ett fast belopp och reseersättning per kilometer. För att få denna ersättning ska man kontakta kansliet (*greffe/griffie*) i den domstol dit man är kallad som vittne och visa kallelsen tillsammans med sitt ID-kort. Kansliet betalar ut ersättningen direkt.

Jag är minderårig. Har jag några särskilda rättigheter?

Minderåriga får sin identitet skyddad. Det är brottsligt att publicera eller sprida foton, teckningar eller andra handlingar som kan avslöja din identitet.

Om man har deltagit i förhandlingarna via videolänk behöver man inte närvara personligen, såvida inte domaren beslutar att detta behövs för att fastställa sanningshalten. I så fall måste domaren ålägga dig att framträda personligen och måste motivera detta beslut. Man kan dock be domaren att hålla förhandlingen bakom lyckta dörrar. Lagen tillåter uttryckligen detta för offer för vissa typer av brott av sexuell karaktär, exempelvis våldtäkt och sexuellt ofredande. Domaren kan också bestämma att förhandlingen ska hållas bakom lyckta dörrar för att skydda minderåriga eller parternas integritet.

Kan jag få rättshjälp?

Den som gör väcker talan om ett enskilt anspråk i ett brottmål kan välja att medverka i förhandlingen själv eller via ett juridiskt ombud.

För inledande juridisk rådgivning kan du vända dig till **särskilda team för primär rättshjälp** (*aide juridique de première ligne /juridische eerstelijnsbijstand*), vars advokater kostnadsfritt ger rådgivning vissa dagar och som vid behov kan hänvisa dig vidare till specialisttjänster. Konsultationerna anordnas i domstolsbyggnader, hos fredsdomare, rättscenter, kommunala förvaltningar m.fl. ställen. Rättscenter (*maisons de justice/justitiehuisen*) finns i alla domkretsar (kontaktuppgifter finns på [franska](#) eller [nederländska](#)), eller så kan man kontakta en [brottsoffertjänst](#).

Den som vill ha mer ingående juridisk rådgivning, rättshjälp och ett juridiskt ombud måste anlita advokat. Beroende på inkomst kan en del av eller allt denna hjälp vara kostnadsfritt inom ramen för den **ytterligare rättshjälp**. Vissa personer, t.ex. minderåriga eller personer med ett psykiskt funktionshinder, har alltid rätt till kostnadsfritt juridiskt ombud.

Den som vill ansöka om ytterligare rättshjälp ska kontakta det [rättshjälpkontor](#) (*Bureau d'Aide Juridique/Bureau voor Juridische Bijstand*) som finns i varje domstolsbyggnad. Man måste styrka att man antingen hör till en av specialkategorierna eller att man har en låg nettoinkomst. Kontoret godkänner eller avslår inom fjorton dagar ansökan och sänder i det första fallet kontaktuppgifter till den utsedde advokaten. Du kan även fråga en advokat som du själv väljer om han eller hon är villig att arbeta inom ramen för ytterligare rättshjälp. Om advokaten går med på detta kontaktar han eller hon kontoret för din räkning med begäran om att din ansökan ska godkännas.

Den som lever under knappa ekonomiska omständigheter kan i vissa fall ansöka om befrielse från ett antal proceduravgifter (t.ex. exekutionstjänstemännens avgifter och kostnaden för kopior av bevismaterialet) inom ramen för **rättshjälp**. För denna möjlighet ska man vända sig till rättshjälpkontoret vid den domstol som behandlar målet. Den som redan är civilrättslig part i brottmål (se nedan) kan inge denna ansökan, skriftligen eller muntligen, till den brottmålsavdelning som behandlar målet.

Det är också en god idé att kontrollera om ens försäkringsbrev täcker utgifter för rättegångskostnader. Kontakta ditt försäkringsbolag.

Under domstolsförhandlingen kan man bistås av personal från ett rättscenter eller en brottsoffertjänst.

Vilken hjälp kan jag få om jag känner mig hotad?

Om du befinner dig i fara under brottmålsförandet och åklagaren beviljar dig delvis eller fullständig anonymitet under utredningsfasen kan du svara på frågorna under rättegången via länk. Vid behov kan man få sin röst förvrängd och gömma ansiktet.

Om du är kallad att vitna inför domstol och inte har lämnat något vittnesmål under förundersökningen kan domaren besluta att din identitet inte ska nämnas i protokollet.

Om du blivit våldtagen eller utsatts för sexuellt ofredande skyddas din identitet från publicering i medierna. Det är brottsligt att publicera eller sprida foton, teckningar eller andra handlingar som kan avslöja din identitet.

Om den tilltalade inte sitter i häkte och du oroar dig för direkt kontakt med denne innan din domstolsförhandling börjar bör du ta vända dig till ett rättscenter. Vissa domstolsbyggnader har separata väntrum för brottsoffer för att undvika kontakt.

Hur kräver jag skadestånd från den tilltalade och hur ansöker jag om brottsskadeersättning?

Vill du söka ekonomisk ersättning vid brottmålsförandet måste du väcka talan om göra gällande ett **enskilt anspråk** i brottmål. Dina anspråk kan innefatta alla typer av lidna skador, t.ex. personskada med efterföljande medicinska kostnader, ideell skada, materiell skada (t.ex. förlust av förtjänst, att ett studieår måste tas om, förlust av anställning och skada på fordon eller kläder), begravningskostnader m.m.

Om den tilltalade fälls för brottet kommer domstolens brottmålsavdelning att pröva anspråket och meddela om du har rätt till skadestånd. Domstolen kommer sedan att bedöma nivån på skadeståndsanspråket.

Om du av någon anledning inte deltagit i brottmålsförandet kan du välja att göra dina anspråk gällande i distriktsdomstolens **tvist emålsavdelning**. Denna väg är också öppen om åklagarmyndigheten har beslutat att inte gå vidare i ett brottmål. Du gör dina anspråk gällande i tvistemålsavdelningen genom att stämma den person som förorsakat skadan, såvida inte alla parter samtycker till att infinna sig frivilligt. Om ett försäkringsbolag är inblandat (t.ex. efter en trafikolycka) kan du också kalla försäkringsbolaget. Förfarandet i tvistemålsavdelningen skiljer sig i grunden från brottmålsföranden. Exempelvis måste du själv bevisa att motparten är skyldig till skadan. Du kan göra detta genom att visa upp kopior av bevis från brottmålet, även om det förfarandet avbröts. Om brottmålsförandet pågår måste domstolens tvistemålsavdelning avvakta avgörandet i brottmålsavdelningen. Tvistemålsavdelningen är bunden av brottmålsavdelningens beslut. Kom ihåg att det medför kostnader att göra sina anspråk gällande i en tvistemålsavdelning.

Om åklagaren lagt ner åtalet (uppgörelse i godo eller medling i brottmål) är detta ett annat sätt att få ersättning från gärningsmannen. Man kan också få skadestånd från förövaren genom medling. Exempelvis får du i de flesta fall skadestånd om åklagaren föreslår **medling i brottmål** eller föreslår gärningsmannen en **uppgörelse i godo**.

Det är inte alltid möjligt att få skadestånd från gärningsmannen (exempelvis om gärningsmannen inte kan identifieras eller gripas), eller att få fullständig ersättning via ett försäkringsbolag. Den som fallit offer för ett planerat våldsbrott kan under vissa omständigheter få ersättning från staten. För mer information om **ersättning från staten** läs Europeiska rättsliga nätverks informationssidor om ersättning till brottsoffer i Belgien (på [franska](#), [nederländska](#), [tyska](#) och [engelska](#) och på andra språk).

Om den tilltalade befinns vara skyldig måste han eller hon ersätta dina kostnader som civilrättslig part, bl.a. en del av dina advokatkostnader. Domstolen anger det rimliga ersättningsbeloppet i samband med att den meddelar dom i målet.

Om förfarandet började genom att du själv väckte enskilt åtal mot den tilltalade eller väckte talan om enskilt anspråk med anledning av brott, och den tilltalade därefter befinns vara oskyldig kan domstolen ålägga dig att återbetala hela kostanden eller delar av de kostnader som staten och den tilltalade ådragit sig.

Finns det en möjlighet att nå en överenskommelse eller inleda en medling mellan mig själv och den tilltalade?

Reparativ medling (*médiation réparatrice/herstelbemiddeling*) kan begäras när som helst under förfarandet: innan målet går till domstol, under domstolens prövning och efter det att domstolen har meddelat ett straff. Reparativ medling sker separat från brottmålsförfarandet och ersätter det inte. De rättsliga myndigheterna är därför fortsatt ansvariga för alla beslut som avser åtalet, straffet och straffets verkställighet.

Reparativ medling sköts inte av staten utan av två ideella föreningar, [Suggnomè](#) i Flandern och [Médiante](#) i Vallonien. De har lokala kontor i alla domkretsar.

En överenskommelse som uppnåtts efter reparativ medling är konfidentiell och överlämnas till domstolen endast om alla parter samtycker. Domstolens dom måste omnämna den reparativa medlingen, men behöver inte närmare ange innehållet i överenskommelsen.

En domare i en **ungdomsdomstol** kan meddela en dom som påbjuder reparativ medling eller en gruppkonferens (*concertation restauratrice en groupe/hergo*).

Jag är en utlänning. Hur är mina rättigheter och mina intressen bevakade?

Om man är **civilrättslig part i brottmål**¹ eller **vittne**, men inte talar det språk som används under förhandlingen utnämns en tolk. Handlingar i målet översätts dock inte kostnadsfritt.

Mer information:

- Lag av den 1 augusti 1985 om skattemässiga och andra åtgärder – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Lag av den 8 april 1965 om skydd av ungdom, minderårigs ansvar vid brott och ersättning av åsamkad skada – på [nederländska](#)
- Konstitutionen – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Straffprocesslagen – på [nederländska](#), [franska](#) och [engleska](#)
- Processlagen – på [nederländska](#) och [franska](#)
- Kungl. dekret av den 28 december 1950 om allmänna regler för rättegångskostnader avseende verkställighetsåtgärder

1. Civilrättslig part i brottmål

Det går att väcka talan om enskilt anspråk med anledning av brott när som helst under brottmålsförfarandet – detta gäller även om man inte har gjort någon polisanmälan. Förutom ett brottsoffers ordinarie rättigheter ger ställningen som civilrättslig part i brottmål även rätt att

- begära skadestånd
- få yttra sig i domstolen
- få sina kostnader ersatta i slutet av förfarandet
- begära tolk under domstolsförfarandet
- om ens civilrättsliga yrkande godkänns och anses välgrundat får man också ett antal rättigheter i brottmålsförfarandet utan att hos domstolens straffverkställighetsavdelning ha ansökt om att erkännas som brottsoffer.

Man kan registrera sig som civilrättslig part i brottmål via en **uttrycklig anmälan** om åklagarmyndigheten redan har inlett förfarandet. Man kan göra detta när som helst under utredningen och rättegången, men inte längre om målet har överklagats vidare. Om det rör sig om en förseelse (contravention/overtreding) eller ett brott (délit/wanbedrijf) kan man göra sina enskilda anspråk gällande hos rannsakningsdomaren, som då är skyldig att inleda en brottsutredning. Kom ihåg att åtalsavdelningen ännu i slutet av utredningen är fri att besluta att tillräckliga bevis saknas för att åtala den misstänkte.

Om du vill få **skadestånd** måste du kunna bevisa den skada du har lidit. Domstolen går igenom din ansökan godtar eller avvisar den sedan.

Som civilrättslig part i brottmål har man rätt att föra saken till appellationsdomstolens avdelning för fullföljda brottmål om brottsutredningen fortfarande pågår ett år efter det att den påbörjades. Denna möjlighet ger indirekt kontroll över utredningens förlopp.

2. Brottmålsdomstol med jury

En brottmålsdomstol med jury (kontaktpuppgifter finns på [nederländska](#) och [franska](#)) är en tillfällig brottmålsdomstol som kan sammankallas i alla provinser eller i Bryssel. Brottmålsdomstolar med jury har befogenhet att behandla alla grova brott (crimes /misdaden, dvs. mord och andra grova brott som kan bestraffas med mellan fem års och livstids fängelse), politiska brott och tryckfrihetsbrott (utom sådana som är rasistiska eller främlingsfientliga). Till skillnad från en permanent brottmålsdomstol måste en brottmålsdomstol med jury ombildas för varje nytt mål. Som ordförande fungerar en domaren från en appellationsdomstol. Ordföranden biträds av två domare från förstainstansdomstolen. Juryn består av tolv personer från allmänheten som utsetts genom lottning. Högst två tredjedelar av de ursprungliga ledamöterna får tillhöra samma kön. Juryns ledamöter måste vara röstberättigade och åtnjuta fullständiga medborgerliga och politiska rättigheter, de måste vara mellan 28 och 65 år, kunna läsa och skriva och får inte ha dömts till fängelse i längre än fyra månader eller till samhällstjänst i mer än 60 timmar. Juryn avgör ensam om den tilltalade är skyldig eller oskyldig. När straffet ska bestämmas sammanträder juryn med de lagfarna domarna. Domarna från en brottmålsdomstol för grovre brott kan bara överklagas angående rättsfrågor till kassationsdomstolen.

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 18/12/2015

3 – MINA RÄTTIGHETER EFTER RÄTTEGÅNGEN (I FÖRSTA INSTANS)

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [nl](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Översättningen till [fr](#) är dock redan färdig.

Kan jag överklaga en fällande eller frikännande dom?

Går det att överklaga vidare?

Vilka rättigheter har jag när domen vunnit laga kraft?

Mer information

Kan jag överklaga fällande eller frikännande dom?

Den som för talan om enskilt anspråk i brottmål (*partie civile/burgerlijke partij*) kan överklaga om domstolen avslår anspråket eller om man anser att det utdömda skadeståndet är för lågt. Man kan inte överklaga om den tilltalade frikänns, eller därför att man anser att ett straff är för mildt. (Åklagaren däremot får överklaga i dessa fall.)

Man måste bestämma sig snabbt eftersom ett överklagande måste ske inom 15 dagar. Överklagande inges till kansliet (*greffe /griffie*) för den domstol som meddelade domen. Mer information lämnas av domstolskansliet. Vid ett överklagande prövas målet igen i en högre instans. Du meddelas tid och plats. Förfarandet vid överklagande är till stor del detsamma som vid den första rättegången. Man behöver inte anmäla sig en andra gång som civilrättslig part i målet. Men det går inte att anmäla sig som civilrättslig part för första gången när ett mål har gått vidare till högre instans efter överklagande.

Ett fullständigt överklagande, i sakfrågorna och i rättsfrågor (*appel/hoger beroep*) kan inte göras mot domar som meddelats av en brottmålsdomstol med jury. Vid en kassationsansökan till kassationsdomstolen prövas bara rättsfrågorna (*pourvoi/voorziening*).

Går det att överklaga vidare?

En dom som meddelats efter ett fullständigt överklagande (*appel/hoger beroep*) kan inte överklagas på nytt.

Ett fullständigt överklagande kan inte göras mot en dom som meddelats av en brottmålsdomstol med jury, men ett överklagande i rättsfrågor kan göras till [kassationsdomstolen](#).

Kassationsdomstolen prövar inte målet i sak utan undersöker bara om någon överträdelse av procedurreglerna förekommit och om lagen tillämpats eller tolkats på felaktigt sätt. Kassationsdomstolen kan bara fastställa eller upphäva domen. Den kan inte ta emot ytterligare bevisning eller ompröva målet. Om den upphäver domen återförvisas målet för förnyad rättegång till en annan domstol på samma nivå som den domstol som meddelade den tidigare domen. Kassationsdomstolens beslut är inte bindande för den nya domstolen.

Vilka rättigheter har jag när domen vunnit laga kraft?

Det är viktigt att från början inse att man som brottsoffer inte automatiskt informeras om domstolens dom (såvida man inte som civilrättslig part i ett brottmål har väckt talan om enskilt anspråk). Om du eller din advokat inte var närvarande när domen meddelades måste du själv kontakta myndigheterna eller be personalen vid **rättscentret** (*maison de justice/justitiehuis*) att informera dig.

Brottsoffer kan under vissa omständigheter bli informerade eller få yttra sig om hur straffet ska avtjänas, exempelvis vad gäller permission från fängelset, begränsat frihetberövande, elektronisk övervakning, tillfällig frigivning inför en utvisning eller överlämnande till ett annat land, eller vid villkorlig frigivning.

Den som får sitt enskilda anspråk tillstyrkt kan på vissa villkor bli informerad eller få yttra sig om den dömde beviljas några särskilda arrangemang för hur straffet ska avtjänas.

I annat fall kan man begära att bli erkänd som brottsoffer genom ansökan hos domstolens straffverkställighetsavdelning (*tribunal d'application des peines/strafuitvoeringsrechtbank*). En sådan ansökan godkänns om domstolen finner att du har ett legitimt intresse.

På vissa villkor har du som brottsoffer följande rättigheter:

- Att **få information** om beslut som avser hur straffet ska avtjänas (t.ex. permission, elektronisk övervakning, villkorlig frigivning etc.).
- Att **föreslå särskilda villkor** som gärningsmannen ska åläggas.
- Att **yttra sig** om särskilda villkor som kan åläggas gärningsmannen i ditt intresse.

Exempel

- Man kan få yttra sig inför domstolens straffverkställighetsavdelning rörande villkor som gärningsmannen kan åläggas i det fall elektronisk övervakning tillåts.
- Man kan be att bli informerad av domstolen om den beviljar gärningsmannen villkorlig frigivning.
- Man kan be att få bli informerad om justitieministern beviljar gärningsmannen permission.

Om man vill utöva dessa rättigheter måste man fylla i en särskild blankett för brottsoffer som ska lämnas till kansliet för domstolens straffverkställighetsavdelning eller till ett rättscenter.

Vid förhandlingarna i verkställighetsavdelningen kan du alltid biträdas eller företrädas av en advokat. Du kan också be om hjälp från en av de officiellt erkända stödorganisationerna för brottsoffer, eller av en brottsoffertjänst eller brottsoffersmottagningarna vid domstolen, exempelvis när du ska närvara vid en domstolsförhandling

Mer information får man från rättscenter, från brottsoffersmottagningen eller från sin advokat.

Under och efter det att straffet avtjänas, vare sig det sker i fängelse eller ej, har man alltid tillgång till medling.

Mer information:

- Lag om extern juridisk status för personer som dömts till fängelse och om rättigheter för brottsoffer med avseende på hur straffet ska avtjänas – på [franska](#) eller [nederländska](#).

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 18/12/2015

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [nl](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Översättningen till [fr](#) är dock redan färdig.

Kommunala polisen och federala polisen

Den federala offentliga tjänsten på rättsområdet

Kommittén för ekonomiskt bistånd till offer för uppsåtliga våldsdåd

Centra för allmänt socialarbete

Icke-konfessionella hjälptjänster

Socialt och psykologiskt centrum

Trygghetscenter för misshandlade barn

Barnens SOS-team

Ungdomsassistans

Kommunala polisen och federala polisen

Både den kommunala och den federala polisen sorterar under inrikesministeriet. Kommunala polisen ansvarar för grundläggande polisiära uppgifter och tillämpar en närpolisfilosofi. Federala polisen ansvarar för mer specialiserade polisuppgifter.

Kommunala polisen och federala polisen

- tar emot brottsoffer på ett hövligt och respektfullt sätt
- ger praktisk assistans till brottsoffer, förser dem med information och hänvisar dem vidare till rätt instans
- ser till att brottsoffrets anmälan på vederbörligt sätt anger deras identitet och uppgifter om de vill hållas informerade om brottmålsförfarandet
- kan kontakta brottsoffret en kort tid efter anmälan.

Kontaktuppgifter:

E-post: ibznet@ibz.fgov.be

Den federala offentliga tjänsten på rättsområdet

Den federala offentliga tjänsten på rättsområdet omfattar flera avdelningar med kommittéer som bevakar brottsoffrens intressen, bl. a. generaldirektoratet för lagstiftning, grundläggande fri- och rättigheter samt generaldirektoratet för rättscentren.

Generaldirektoratet för lagstiftning och grundläggande fri- och rättigheter

- förbereder och utarbetar lagstiftning,
- ger råd till justitieministern och övriga aktörer, utarbetar svar på parlamentariska frågor och deltar i internationella förhandlingar,
- verkar i nära samarbete med övriga avdelningar, exempelvis generaldirektoratet för rättscentren och med externa parter.

Generaldirektoratet för rättscentren

- handhar de 28 rättscentren (*maisons de justice/justitieuizen*) som sorterar under justitieministern (Flandern och Vallonien har vardera 13 rättscenter, och Bryssel har två, ett franskspråkigt och ett nederländskspråkigt),
- i varje rättscenter finns specialiserad personal som utgör en brottsoffersmottagning.

Kontaktuppgifter:

Den federala offentliga tjänsten på rättsområdet (*Service public fédéral Justice/Federale Overheidsdienst Justitie*) <https://justitie.belgium.be>

För kontaktuppgifter till rättscentren, klicka [här](#).

Kommittén för ekonomiskt bistånd till offer för uppsåtliga våldsdåd

Kommittén för ekonomiskt bistånd till offer för uppsåtliga våldsdåd (*Commission pour l'aide financière aux victimes d'actes intentionnels de violence/Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden*) bildades den 1 augusti 1985. Den spelar en mycket viktig roll genom att ge statlig ekonomisk hjälp till offer för våldsbrott.

Kommittén

- ger ekonomisk hjälp till offer för uppsåtliga våldsdåd, och i vissa fall till deras anhöriga,
- erbjuder ett förfarande för ekonomisk hjälp till offer för brott som begåtts i andra EU-länder,
- kan ge stöd även om gärningsmannen är okänd eller inte tar ansvar för sin gärning,
- kan inte ge assistans om brottet beror på vårdlöshet eller försummelse.

Kontaktuppgifter:

Webbplats: <https://justice.belgium.be/fr>

Centra för allmänt socialarbete

I Flandern och Bryssel finns elva centra för allmänt socialarbete (*Centra Algemeen Welzijnswerk*), som alla har en avdelning som bistår brottsoffer.

Centrumen

- är medlemmar i *Victim Support Europe* via det stödorgan som kallas *Steunpunt Algemeen Welzijnswerk*,
- är öppna för alla som har en fråga eller ett problem,
- erbjuder assistans till brottsoffer i Flandern och Bryssel,
- erbjuder psykosocial hjälp till brottsoffer och deras anhöriga, överlevande anhöriga till människor som begått självmord, offer för katastrofer och deras anhöriga samt offer för trafikolyckor och deras anhöriga,
- erbjuder offer psykologiskt, praktiskt och rättsligt bistånd.

Kontaktuppgifter:

Webbplats: <http://www.archipel.be/>

För kontaktuppgifter till alla 25 centra klicka [här](#).

Ickekonfessionella hjälptjänster

I Vallonien bistår de ickekonfessionella hjälptjänsterna (*Services Laïques d'Aide aux Justiciables*) inte bara brottsoffer utan också fångar och tidigare fångar.

Dessa tjänster

- är uppdelade i fem olika lokala filialer, en i varje provins i Vallonien,
- finansieras genom den franskspråkiga gemenskapen,
- ger psykologisk, psykiatrisk och social assistans till brottsmisstänkta vare sig de är häktade eller ej, dömda brottslingar, brottsoffer samt anhöriga till personer i dessa grupper,
- har professionell personal som arbetar i multidisciplinära team.

Kontaktuppgifter:

Webbplats: <http://www.ulb.ac.be/>

För kontaktuppgifter till de lokala filialerna, klicka [här](#).

Socialpsykologiskt centrum

Sozial-Psychologisches Zentrum (SPZ) är en organisation som erbjuder stöd till brottsoffer i den tysktalande delen av landet.

Centrumet

- är en icke-statlig organisation som verkar i den tysktalande delen av Belgien,
- har filialer i Sankt Vith och Eupen,
- erbjuder en individuell strategi för alla brottsoffer genom multidisciplinära team bestående av psykologer, terapeuter, socialarbetare och psykiater.

Kontaktuppgifter:

SPZ Eupen: [✉ info.eupen@spz.be](mailto:info.eupen@spz.be)

SPZ Sankt Vith: [✉ http://www.ulb.ac.be/](http://www.ulb.ac.be/)

Trygghetscenter för misshandlade barn

Vertrouwenscentra Kindermishandeling (trygghetscenter för misshandlade barn) är specialiserade center som har inrättats av den flamländska regeringen och som med egna metoder arbetar för barns trygghet och välbefinnande.

Centrumen

- har en enhet i varje provins i Flandern och i Bryssel,
- består av multidisciplinära team med psykosociala, utbildningsmässiga och sociala funktioner,
- ger råd och assistans när misstanke föreligger om barnmisshandel,
- ger kostnadsfri assistans och information,
- kan agera i alla situationer där ett barn är utsatt för aktivt eller passivt fysiskt, psykologiskt eller sexuellt våld,
- tillåter anonyma anmälningar om alla fall av barnmisshandel.

Kontaktuppgifter:

Webbplats: <http://www.kindinnood.org/>

För kontaktuppgift till centren klicka [✉ här](#).

Barnens SOS-team

Barnens SOS-team (*Fédération des Équipes SOS-Enfants*) ger specialiserad hjälp till misshandlade barn i Vallonien.

Barnens SOS-team

- arbetar med förebyggande verksamhet och behandling i individuella fall av barnmisshandel,
- utför en multidisciplinär bedömning av barnet och dess levnadsmiljö,
- ger psykiatrisk, psykologisk och social hjälp till barnet och dess anhöriga,
- sprider fortlöpande sina kunskaper om hur man ska hantera situationer där övergrepp förekommit och hur övergrepp kan förhindras.

Kontaktuppgifter:

Webbplats: [✉ http://www.federationsosenfants.be/](http://www.federationsosenfants.be/)

Ungdomsassistans

Ungdomsassistansen (*Jugendhilfedienst* — JHD) ger specialiserad hjälp till minderåriga som blivit offer för brott i den tyskspråkiga delen av Belgien.

Ungdomsassistansen

- ger råd och stöd i fall av övergrepp mot barn,
- erbjuder stöd till barn, ungdomar och deras föräldrar i den tysktalande delen av Belgien,
- kan vid behov skicka vidare ärenden till åklagarmyndigheten eller en ungdomsdomstol.

Kontaktuppgifter:

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 18/12/2015